

DNS DEN
NATIONALE
SCENE

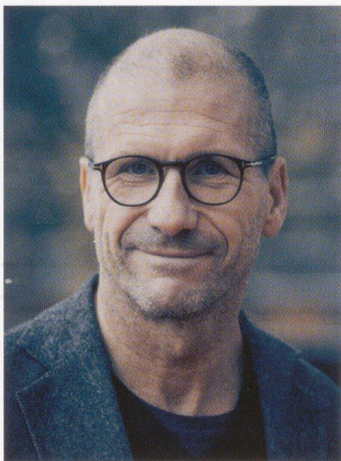
*ENGLER I
AMERIKA*

KJÆRE PUBLIKUM

«Engler i Amerika» tar oss med tilbake til New York 1985. Den konservative Ronald Reagan er president i USA. Aksjekursene stiger i takt med lyden av Frank Sinatra og Wham! Fremdeles er Sovjetunionen den store fienden, men vi kan ane at noe stort og omgripende er i gjære. Samtidig sprer det seg et dødelig virus som ingen har sett før. Ansikt til ansikt med sykdommen settes newyorkere på prøve.

«*Engler i Amerika handler om hvor umåtelig tungt og umåtelig nødvendig det er å endre seg.*» sa Oskar Eustis, Tony Kushners dramaturg i utviklingsprosessen av forestillingen. Og fortellergrepet Kushner endte opp med var å la karakterene sine ulike livsveier krysse hverandre, mens de kjemper sine kamper rundt sykdom, seksualitet, religion og politikk.

Men det er ikke alle karakterene som er fiktive. Advokat Roy Cohn er en historisk person som blant annet var rådgiver for kommunistjeger Joseph McCarthy og Donald Trumps mentor i skamløshet. Men den skammen som aids-sykdommen førte med seg, kunne han ikke leve med.

Selv hadde jeg gleden av å gestalte rollen som Prior Walter på Stockholms Stadsteater i 1995 -1996. «*Verden går bare fremover, og vi vil bo der.*» er en av hans replikker. Kanskje det er en tanke å ta med seg ut av salen i kveld?

Stefan Larsson
Teatersjef

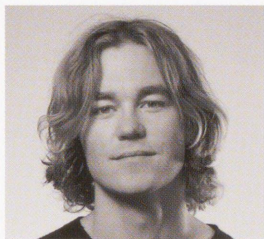
219123144

More
like

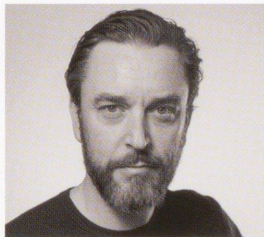
PÅ SCENEN

Sverre Breivik
PRIOR WALTER

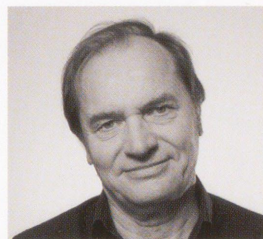
Kristian Berg Jåtten
LOUIS IRONSON

Kristoffer Sagmo Aalberg
JOE ELLER JOSEPH PORTER PITT

Gaute Adela Aastorp Cudjoe
BELIZE/HERR BEDRAG/MANNEN I PARKEN:

Per Egil Aske
ROY COHN

Kamilla Grønli Hartvig
HARPER AMATHY PITT

Sissel Ingri Tank-Nielsen
HANNAH PORTER PITT/HENRY

Reny M. G. Folgerø
ENGELEN/EMILY/UTELIGGER/ETHEL

KAN MAN ELSKE NOEN OG LIKEVEL SVIKTE DEM?

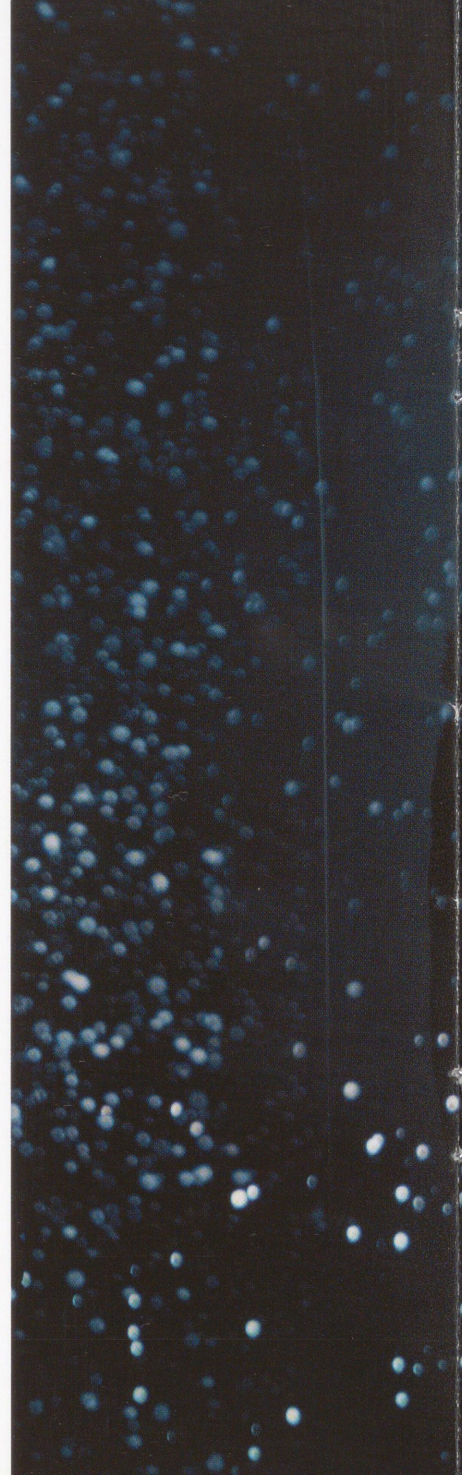
Dette er et utsagn fra en av personene i «Engler i Amerika» Svaret er ja. Det kan vi. Fordi vi er like irrasjonelle og motsetningsfylte som menneskene Tony Kushner har skapt i stykket.

«Engler i Amerika» har blitt en moderne klassiker fordi det har alt et stykke behøver. Realisme og surrealisme på en gang. Poesi og svart humor, opprør og sårbarhet, tvil og håp. Og med et dypt alvor og et politisk budskap. Det skildrer oss i kjærlighet og seksualitet, og i våre holdninger til samfunnet. Stykket utspilles i en tid preget av frykt og undertrykkelse, og med et konservativt politisk hykleri. Aidsepidemien ligger som et mørkt bakteppe. Mennesket og verden kolliderer. Ligner dette på noe vi kjenner igjen i dag?

Jeg var ung på 80-tallet da Aids-epidemien kom, og fulgte et par av mine nærmeste venner gjennom krevende sykdomsprosesser til døden ble utfallet. Dette har jeg skrevet to bøker om. En roman, og en intervjubok med mennesker som lever med HIV. Derfor kjennes det viktig å få gjøre dette stykket. Ikke minst på «mitt gamle teater» DNS.

Menneskene i «Engler i Amerika» tenker høyt. For å forstå seg selv, og dem de har en relasjon til. Men de tenker best når de møter en fremmed. Da viser de annet mot. Hvem er vi når en krise rammer oss? Når kjærligheten rammer oss? Når noe kreves av oss? Elsker vi, og likevel svikter? Eller greier vi å ta et grep, og ikke alltid sette oss selv i sentrum?

Morten Borgersen,
regissør.

ENGLENES TID

New York, oktober 1985 til februar 1986: Ronald Reagan er president i USA. Skattene settes ned. Forsvarsutgiftene går opp, men helsevesenet må spare. Den kalde krigen pågår. Forskere har funnet hull i ozonlaget. Og over hele verden blir unge, spreke homofile uforklarlig syke og dør.

«Stykket beskriver ikke en tid med stor triumf, det beskriver en tid med stor frykt, og under denne overflaten begynner forandringens frø å presse seg opp og gjennom. Tilsynelatende skjer ingenting godt, men gode ting skjer.»

Tony Kushner, dramatiker.

En av pasientene heter Prior Walter. Han er tretti år og bor sammen med Louis Ironson. Men Louis takler ikke sykdommen, og han forlater Prior.

En annen pasient er Roy Cohn. Han er berømt advokat og politisk trådtrekker. Han takler ikke sykdommen, og han forsøker å benekte at han har den. Der finnes flere som ikke takler livene de lever. Mormonerekteparet Harper og Joe har ekteskapsproblemer. Han er hemmelig homofil, og han er redd. Hun vet at noe er galt, og hun er redd.

Hver på sin måte forsøker Belize, Priors nære venn og Roys sykepleier, og Hannah, Joes mor, å rydde i sine kjæres vanskeligheter. Deres ideer om omsorg er temmelig ulike, og i begge tilfeller temmelig uortodokse. En mystisk engel stiger også ned på jorden med ønske om å ordne opp. Hennes ideer

om hvordan verden skal være er ikke nødvendigvis velkomne blant menneskene hun møter. Men hva kan de egentlig gjøre?

«Engler i Amerika» er et drama om makt og avmakt, om forandring og motvilje mot forandring, om samhold og ensomhet, om ærlighet og uærlighet, og om å skulle gi og å skulle ta imot omsorg. Det handler om døden, og det handler om livet.

“ *«Engler i Amerika»
er teater av sin tid - og vår.* ”

Tony Kushner begynte å skrive dobbeltdramaet i 1987. Han fullførte første del, «Tusenårsriket nærmer seg», i 1990 og andre del, «Perestroika», i 1991. Siden har dette storslåtte stykket gått sin seiersgang over store deler av verden. I en tid der en ny pandemi herjer og der den politiske arven fra Roy Cohn er tydeligere enn noensinne, oppleves «Engler i Amerika» igjen som tidsriktig og relevant.

**Lillian Bikset,
dramaturg**

Sitatene fra Tony Kushner er fra boken «The World Only Spins Forward» av Isaac Butler og Dan Kois.

ENGLER I AMERIKA

av Tony Kushner

Oversatt av Svein Sturla Hungnes

Bearbeidelse av Morten Borgersen og Terje Lindberg

Regissør: Morten Borgersen

Scenografi/kostyme: Milja Salovaara

Lysdesigner: Morten Myrvold

Lyddesigner: Tor Endre Kalvenes

Koreografisk rådgiver: Magnus Myhr

Dramaturg: Lillian Bikset

Inspisient: Kirsti Rosseland

Kostymer: Martha Irene Flæsland

Maskør: Mette Noodt

Rekvisitør: Espen Røen og Sissel Hamre

Sceneteknisk: Helge Kvamme og Bjørn Rune Larsen

Lys: Ida Charlotte Brønn

Påkleder: Simen Mustvedt

Sufflør: Britney Elise Sudmann-Mack og Nina Agnethe Kopperdal

Takk til UiB-professorene Alexander van der Haven og
Nina Langeland for rådgivning i prøveprosessen.

Forlag: Teater & Musik, Stockholm.

Premiere Teaterkjelleren 8. oktober 2021.

Varighet: Del 1 ca. 2 timer og del 2 ca. 2 timer.

30 minutt pause mellom del 1 og del 2.

Originaltittel "Angels in America".

Part One: Millennium Approaches. Part Two: Perestroika.

Stykket ble opprinnelig produsert av Eureka Theatre, San Francisco, i mai 1990. Det ble også fremført av Center Theatre Group / Mark Taper Forum i Los Angeles og produsert i New York på Walter Kerr Theatre av Jujamcyn Theatres, Mark Taper Forum med Margo Lion, Susan Quint Gallin, Jon B. Platt, The Baruch-Frankel-Viertel Group og Frederick Zollo sammen med Herb Alpert.

VISSTE DU AT...

To av rollefigurene «Engler i Amerika» er reelle personer?

Roy Marcus Cohn (1927-1986):

Omstridt og berømt amerikansk advokat og politisk maktfaktor, som blant mange andre representerte Donald Trump, mafiabossene Tony Salerno og John Gotti og New York Yankees-eieren George Steinbrenner. Han startet sin karriere som offentlig aktor, og prosederte i rettssaken mot spionekteparet Ethel og Julius Rosenberg i 1950. De to ble dømt til døden. Saken gjorde Cohn berømt, og han ble hentet til Washington. Der arbeidet han først for justisdepartementet og så som rådgiver for den republikanske senatoren Joseph McCarthy. De arbeidet tett under forfølgelsen av amerikanske kommunister på 1950-tallet. Etter dette flyttet Cohn tilbake til New York og startet opp i privat praksis. Donald Trump regnet Cohn som en mentor, og både i det private og i det profesjonelle.

Cohn var homofil, med vedkjente seg det ikke. Han ble diagnostisert med HIV i 1984, og som i «Engler i Amerika» insisterte han på å kalle det leverkreft.

Ethel Greenglass Rosenberg (1915-1953)

Spiondømt og henrettet amerikaner, gift med Julius Rosenberg, som ble dømt og henrettet for samme forbrytelse. Roy Cohn var aktor i saken. Ekteparet Rosenberg skal ha konspirert med flere andre om å selge forsvarshemmeligheter til Sovjetunionen. Begge nektet skyld, og muligheten for at de var utsatt for et justismord ble lenge debattert. Først på 1990-tallet, etter Sovjetunionens fall, ble det frigitt sovjetiske dokumenter som viste at de var skyldige.

Ethel og Julius Rosenberg var begge jødiske, og begge var kommunister. Hun var militært ansatt sivilingeniør, som ble avskjediget fra hæren på grunn av partitilknytningen i 1945. Hun var først sekretær, senere hjemmeværende husmor med to små barn. Begge sønnene har i voksen alder arbeidet for å få foreldrene ansett som uskyldige, og posthumt frikjent. Da «Engler i Amerika» ble skrevet, var både skyldspørsmålet og dødsstraffen heftig omdiskutert.

Engler i Amerika : av Ton

21g123144

Den Nationale Scene, Pb 78, Sentrum, 5803 Bergen, tlf: 55 54 97 00
Billetter: dns.no, tlf: 55 60 70 80, dns@dns.no
Ansvarlig redaktør: Stefan Larsson
Scenefoto og portrettfoto: Sebastian Dalseide.
Trykk: Molvik Grafisk AS | Med forbehold om endringer og trykkfeil

